

II

6899

G

CERCUL DE STUDII AL PARTIDULUI NAȚIONAL LIBERAL

# Banca Generală Română

și

## Războiul Național

de

*Victor J. Slăvescu*

*Doctor în științele economice și financiare*



BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice «UNIVERSALA», Iancu Ionescu  
Strada Covaci No. 14. — Telefon 4/56  
1918

Prețul 2 lei

40



# Banca Generală Română

și

## Războiul Național

de

*Victor J. Slăvescu*

*Doctor în științele economice și financiare*



BUCUREȘTI

ATELIERELE GRAFICE «UNIVERSALA», I. IONESCU  
Strada Covaci, 14 — Telef. 4/56  
1918





## PREFATA

*Lucrarea de față se prezintă ca o cercetare monografică a unei singure probleme în legătură cu evenimentele politice și economice desfășurate în ultimii doi ani. Subt ocupația a două treimi din țară, de către Puterile Centrale, întregul nostru organism economic și financiar a fost zguduit și ruinat din temelie, prin nenumăratele măsuri, cu caracter vexatoriu, luate de stăpânitorii trecători ai țării, care totuși își închipuiau, că au pus piciorul definitiv pe pământul nostru. Nu a rămas ramură de activitate economică, care să nu se fi resimțit adânc, subt ocăpațiunea austro-germană, prin exploatarea sistematică întreprinsă și prin noua organizație pusă la cale, după care inițiativa și energia românească trebuiau să cedeze pasul la tot felul de întreprinderi, create de Austrogermani, în vederea consolidării planului de expansiune economică și politică, cunoscut sub numele de Berlin-Bagdad.*

*După ce ultimele evenimente militare au adus catastrofa ireparabilă a Puterilor Centrale, inaugurându-se o epocă nouă, când și popoarele mici au dreptul la o viață de sine stătătoare, în preajma unor vremuri de mari încordări de energie și de intensă activitate, se cuvine a se da o deosebită atențiune evenimentelor și experienții trecutului din care se pot trage prețioase învățăminte pentru viitoarea politică economică și financiară a țării. Cercetări amănunțite asupra influenței germane în România vor fi de o mare însemnătate, pentru a se arăta, în tot complexul ei, care era opera de acaparare și exploatare întreprinsă de Berlin, în vederea unor planuri chimerice de stăpânire mondială, care a dus Germania la dezastrul ireparabil de astăzi. Nimic nu ar putea ilustra mai temeinic planul de cötro-pire germanic al țării noastre, ca opera înfăptuită pe te-*

teritoriul vremelnic ocupat și care își găsește în Tratatul de Pace dela București din <sup>24</sup> Aprilie / <sup>7</sup> Mai 1918 cea mai fidelă oglindire. Invederându-se pericolele legate de o prea mare imixtiune a unei puteri străine în organizația economică și financiară a țării, se poate trage concluzii și învățăminte folositoare pentru viitor. Specialiștii, de toate categoriile, au datoria imperioasă, ca pe baza materialului ce există, și care nu așteaptă de cât a fi cercetat și sistematizat, să arate ce a însemnat influența germană în România și în special ocupația de doi ani a celei mai roditoare și mai bogate regiuni din țară. Statul, — având posibilitatea de a întreprinde cercetări mai amănunțite și mai complete, prin statistici și anchete serioase — ar trebui să pună la dispoziția cercetărilor de specialitate, tot material informațional de fapte și documente, pentru ca pe baza lui, să se poată face toate studiile și să se tragă concluziile cele drepte.

Lucrarea de față — cu caracter monografic — îndrăznește să fie un foarte modest început în această privință. Ca specialist, am căutat să cercetez de aproape activitatea, rolul și trecutul acestei întreprinderi germane dela noi — Banca Generală Română — căreia i-a fost dată cea mai înaltă misiune, de a juca rolul de bancă de emisiune pentru teritoriul ocupat, transformând această sarcină, în aceea a saturării la maximum a pieței noastre financiare cu o emisiune de peste 2 miliarde lei bancnote. Întreaga sa activitate, din timpul ocupației austrogermane, a fost indicată de interesele Comandaturii lui Mackenzen, bine înțeles, în afară de orice preocupări de interesele reale românești. Urmările unei astfel de activități se va resimți multă vreme pe piața noastră financiară și vor avea adânci repercusiuni asupra valutei noastre, oricare vor fi măsurile ce se vor lua de către Statul român. În cazul victoriei Puterilor Centrale, această pletoară de bilete de bancă, puse în circulație de Banca Generală Română ar fi constituit o datorie impusă Statului, reprezentând numai un singur articol din nenumăratele despăgubiri de război deghizate, ee ni se impunea prin Pacea dela București.

Lucrarea de față a fost pregătită la Iași din inițiativa „Cercului de studii al partidului național liberal, unde putina-

de informație mai detaliată era aproape imposibilă. Am fost ajutați de numeroase sfaturi și indicații, date de cei care cunoșteau mai de aproape trecutul și activitatea Băncii Generale Române — unii din aceștia au lucrat ani de zile în această bancă — și cărora le aducem, pe această cale cele mai recunoscătoare mulțumiri.

Recunoaștem că lucrarea aceasta, — așa cum se înfățișează acum — prezintă lipsuri și poate și unele greșeli de informație. Am fi foarte obligați tuturor acelor, care posedând material și date asupra acestei întreprinderi financiare, ne ar da posibilitatea să-l cercetăm și folosi pentru o viitoare lucrare mai mare și mai completă.

**Victor Slăvescu**

*București, 1 Decembrie 1918.*

---





# BANCA GENERALĂ ROMÂNĂ

și

## RĂZBOIUL NAȚIONAL

---

Războiul național, sub multiplele și variatele lui înfățișeri, în afară de rezultatele și urmările politice ce va avea, ne-a adus o *largă experiență*, plătită cu imense sacrificii, dar de o mare valoare pentru dezvoltarea ulterioară a țării noastre. Evenimentele desfășurate în ultimii doi ani, problemele ce ne-au fost puse spre rezolvare, în această grea perioadă de vreme, ne-au făcut să tragem consecințe pline de învățătură, pentru viitor, peste care nu vom putea trece, fără a dovedi prin această, că am trăit vremuri peste puterea noastră de înțelegere.

Un războiu ca cel de astăzi, a cerut poporului întreg, atât de mari eforturi, atâtea riscuri și atâtea sacrificii, încât în mod firesc, a trebuit să se producă anumite defecțiuni morale, și mai ales, anumite manifestări bolnăvicioase ale organismului nostru politic și social de stat. Examenul general ce am dat în fața Europei întregi, dacă a dovedit lături de splendidă afirmare națională, a înfățișat într'o lumină limpede, multe din lipsurile și scăderile noastre sociale și morale. Revine în sarcina grea a conducătorilor de mâine, de a trage ultima consecință, ca urmare firească a experienței unor zile grele, — și de a proceda astfel, în opera de reclădire ce începem, încât să stimuleze pe de o parte calitățile și energiile sănătoase ale poporului nostru, iar pe de altă parte să procedeze cu multă energie, la extirparea acelor manifestări bolnăvi-

cioase, ce ne-au făcut atâta rău, până dincolo de granițele țării.



Războiul mondial ne-a găsit în plină și rodnică activitate, pentru întregirea și afirmarea tot mai energică și mai multiplă a organizației noastre economice. Se lucră din răspuțeri pentru complectarea și perfecționarea armăturii economice, în sensul punerii în valoare, prin propriile noastre puteri a avuțiilor de tot felul ce se găseau în țară. Pe zi ce trece, se manifestă tot mai vizibil rezultatele acelei politici de stat, cuminte, plină de chibzuință și străbătută de cel mai înalt sentiment de dragoste de țară, în vederea *naționalizării vieții noastre economice*.

Această *politică economică de stat*, se ridică până la înălțimea unei *adevărate doctrine*, constând din sistematica îndrumare a capitalurilor naționale românești spre diferitele ramuri de viață și activitate economică. Inceputurile au fost întovărășite de greutăți mari, din diferite cauze; perseverența și puterea de organizare a promotorilor unei astfel de politici, au învins însă toate aceste piedici și roadele au putut ieși la iveală, în forme de manifestare destul de pregnante, pentru a dovedi și celor mai sceptici, ce se poate creă prin propriile noastre forțe. Este de ajuns să amintim în treacăt, întreaga rețea de bănci comerciale, semănate în tot cuprinsul țării, însumând un capital de peste 130 milioane, în frunte cu cea mai de seamă instituție financiară ce avem astăzi: *Banca Românească*, creată abia în 1911, apoi nenumăratele întreprinderi, în ramura transportului, a morăritului, a construcțiilor, a întreprinderilor edilitare, din mai toate orașele, etc., pentru a se învederă rezultatele practice, mai mult decât îmbucurătoare ale năzuințelor spre afirmarea unei naționalizări a vieții noastre economice.

Lupta a fost cu atât mai grea, cu cât se izbea de neîncrederea celor mai mulți în izbânda inițiativei și puterii de organizare românești. Capitalurile naționale lichide, de care dispuneam, se lăsau numai cu greutate determinate a fi canalizate de către noile plasamente, fiind lipsite cu desăvârșire de educația economică necesară. Au trebuit eforturi perseverente și multă energie, mai ales la început, până când s'a putut încetăteni ideea că și capitalul și inteligența românească pot să îndeplinească o operă trainică. Trebuie să se adauge însă, că după primele greutăți și fixarea primelor jaloane, încrederea capitaliștilor noștri în inițiativa și priceperea de conducere internă românească, nu s'a mai desmințit și de atunci apelurile făcute de întreprinderile financiare, în vederea noilor creațiuni, au fost întotdeauna ascultate cu prisosință.

\*  
\* \* \*

Ce a determinat afirmarea acestei politici de naționalizare a vieții noastre economice?

*În primul rând necesitatea apărării intereselor noastre prezente și viitoare, împotriva tendințelor tot mai accentuate de penetrație lentă a Puterilor Centrale.*

Prin așezarea ei geografică, România intră în acel teritoriu economic unitar, pe care Germania și Austro-Ungaria urmăreau să-l stăpânească, printr'o penetrație de capitaluri, sub diferite forme, în vederea transformării întregii noastre economii naționale, într'o exploatare colonială mitteleuropeană. Acelaș proces de cotropire economică și financiară, avea loc și în Bulgaria și în Turcia, astfel încât dela Marea Nordului până la golful Persic și Oceanul Indian, urmă să domnească o singură doctrină, o singură idee conducătoare, o singură forță capitalistă, aceea dictată dela Berlin. Politica de expansiune economică germană a găsit în *Friederic Naumann* un doctrinar, care a căutat în mult

răspândita și discutată sa lucrare — *Mitteleuropa* — să alcătuiască un adevărat sistem politico-economic, — de stăpânire efectivă a întregului Orient.

În acest scop, capitalurile germane în primul rând, urmate de aproape de cele austro-ungare, au năvălit în țările destinate a fi încorporate acestei *Mitteleurope*: România, Bulgaria și Turcia, — creiând pretutindeni — sub cea mai ademenitoare formă exterioară — întreprinderi economice cu scopuri lucrative, de toate categoriile, ca bănci, întreprinderi de asigurări, întreprinderi industriale și comerciale, întreprinderi de transport, etc. Pe această cale, nu numai că toate capitalurile austro-germane își asigurau o rentabilitate destul de ridicată, dar se obțineau în același timp pe pământul nostru, adevărate fortărețe economice, cu pronunțat caracter germanic.

Tendențele de penetrație capitalistă a Puterilor Centrale, în Orientul Europei au fost mult ușurate prin aceea, că toate statele din Peninsula Balcanică cât și România, se găseau încă la începutul organizărilor economice. Punerea în plină valoare a bogățiilor naturale din aceste țări, necesitau însemnate investițiuni de capitaluri, care lipseau; această nevoie a fost folosită cu dibăcie de capitalurile de cotorpire germană, care s'au grăbit a se plasa în aceste țări, nu atât din dorința reală de a contribui la ridicarea țărilor respective, cât din intențiunea nemărturisită dar dovedită, de a face operă de exploatare economică, în folosul și sprijinul ideii politice ce reprezentau.

Bogățiile naturale ale României, situația ei geografică fericită, udată pe o întindere de 900 klm. de Dunăre, principala arteră comercială a Europei Centrale, cu un sol de o fertilitate excepțională și cu o populație muncitoare și capabilă de mari progrese, au atras imediat atențiunea conducătorilor din Berlin și Viena, care și-au dat seama, ce viitor strălucit are acest colț de pământ dela porțile

Orientului. Și atunci au năpădit cu o pletoară de capitaluri, întrecându-se în creațiuni de tot felul de întreprinderi, care aveau să pună în valoare, toate bogățiile noastre. Astfel — păstrând masca național-românească — oel puțin ca titulatură, s'au creat rând pe rând bănci comerciale, întreprinderi forestiere, întreprinderi miniere, întreprinderi industriale și comerciale, întreprinderi de asigurări, întreprinderi de navigație etc. etc., toate, dar absolut toate, urmărind acapararea exploatării tuturor bogățiilor solului și subsolului nostru. Această năvală de capitaluri austro-germane, reprezintă cea mai tipică manifestare a penetrației cu scopuri de exploatare silnică, a unor bogății nepuse în valoare, din cauza lipsei de capitaluri, și mai ales a lipsei de inițiativă și puteri de organizare. Trebuie să se adauge, că toată această năvălire străină, a fost încurajată de credința fermă, a unora din conducătorii politici, că noi nu suntem în stare prin propriile noastre mijloace să folosim darurile naturale ale pământului nostru, din lipsa de capitaluri naționale și de oameni pregătiți. S'a mers așa de departe, în această erezie, încât, într'o grea epocă financiară pentru statul român — 1899—1901, — am stat la un deget departe de înstrăinarea bogățiilor noastre petrolifere, pentru o sumă derizorie<sup>1)</sup>.

Eră prea vădit pericolul înfeodării noastre economice ca să nu se găsească nimeni în țara aceasta, în măsură să-și dea seama de pericolul ce amenință economia noastră națională și să nu se împotrivescă din răspuțeri, în sensul de a determina un curent de sens contrar, pentru apărarea bogățiilor naționale, de o acaparare străină. *Afirmarea necesității unei naționalizări a vieții economice,*

1) Principalul creditor al statului român *Diskonto Gesellschaft* din Berlin cerea pentru un avans de 30 milioane, ce făcea României, cedarea tuturor terenurilor petrolifere ale Statului, deodată și chiar întregii industrii petrolifere, prin exclusivă conceasă a conductelor de petrol. Vezi lucrarea: *Note asupra pilloarelor nevoi economice și financiare ale României. Iasi 1907, pg. 9.*

ne-a fost dictată, aşă dar, de marele pericol ce ne ameninţă de a ne vedea, la un moment dat, deposezaţi în propria noastră ţară, de principalele izvoare de avuţie naţională. Este suficient a ne aminti lupta dată pe chestiunea petrolului—principalul nostru generator de energie — împotriva tendinţelor de acaparare din afară, pentru a se învedera orişicui, cărei concepţii de înaltă prevedere economico-politică se datoreşte afirmarea politicii de naţionalizare economică a ţării.

Dar nu numai atât.

Plasarea numeroaselor capitaluri austro-germane în diferite întreprinderi economice cu caracter lucrativ, prezenta marea primejdie de a face din independenţa economică a ţării o adevărată ficţiune, după care sacrificarea independenţei politice, nu putea fi decât o consecinţă firească şi inevitabilă. Eră oare de îngăduit, ca după ce cu atâtea greutăţi am ajuns să alcătuim acî la Gurile Dunărei un stat independent, care să reprezinte un factor de ordine şi de progres în Orientul veşnic turburat, să lăsăm să ni se ia din mână de bunăvoie şi chiar din îndemnul unora dintre conducători, bogăţiile pământului, mulţumindu-ne cu afirmarea că noi nu suntem în stare a ne organiza prin propriile noastre forţe? Nici un om cuminte dintre conducători nu mai putea considera ca model, situaţia în care a ajuns Turcia sub influenţa Germanilor. Or, această ţară reprezintă pilda tipică a unui stat ce n'a fost în stare să opună, cea mai slabă rezistenţă, tendinţelor de cotropire capitalistă ale Berlinului, din care cauză a ajuns la pragul prăpastiei.

Salvarea independenţei economice a ţării, condiţionă libera ei dezvoltare, aşă cum o indică propriile ei interese şi de aceasta atârnă desigur tot viitorul ei. *Afirmarea necesităţii de naţionalizare a vieţii economice corespunde unei înalte preve-*

*deri, care nu putea lipsi dela baza oricărei concepții de stat, în materie de politică economică.*

Experiența primelor manifestări românești, în viața economică a țării, au dovedit, cu prisosință, prezența a numeroase capitaluri și a reale forțe de inteligență și putere de organizare.

Marele merit al acestei politici de naționalizare a vieții economice a fost acela de a fi avut încredere în forța capitalistă a țării, de a fi încurajat manifestarea capitalurilor naționale și de a le îngădui prilejul să-și facă educația economică, prin investițiuni în tot felul de întreprinderi cu caracter lucrativ.

Sub imboldul și pildă primelor organizații economice, cu caracter românesc, inițiativa a început să se însuflețească, încrederea în trăinicia întreprinderilor s'a accentuat tot mai mult, înfățișându-se sub forma de participări însemnate de capital. Inceput cu încetul, capitalurile naționale au început să-și facă apariția pe piața noastră, deschizând astfel o luptă de concurență pronunțată împotriva capitalurilor străine. Multe din întreprinderile de origină, putere și suflet românesc au parvenit, în scurtă vreme, a umbri întreprinderile similare ale capitalismului străin, câștigând tot mai mult teren și participând într'o largă măsură la viața și activitatea economică a țării.

Răsboiul național ne-a găsit astfel, cu o armătură financiară și economică românească destul de însemnată, capabilă de a ține piept tendințelor de cotropire străină și de a-și înfige tot mai adânc rădăcinile în ogorul economiei naționale.

Promotorii curentului de naționalizare a vieții economice au contribuit astfel pe de o parte: *la manifestarea unitară și coordonată a capitalurilor naționale, contribuind astfel la educarea lor economică, iar pe de altă parte au creat o întreagă forță capitalistă, sub forma unei întregi organizații de întreprinderi cu caracter național, care să*

*stina piept organizării similare străine, ce aveă caracterul de cotropire și înfeodare economică a țării.*

Urmărind menținerea independenței economice a țării și garantarea liberii sale dezvoltări, *politica de naționalizare economică* se înfățișează cu caracterul unei adevărate *concepții de stat*, menită a pune în mișcare toate energiile, în vederea valorificării cât mai profitabile și mai armonizate cu interesele permanente ale României, a bogățiilor pământului românesc.

\* \* \*

Oricâte dovezi s'ar fi adus, până la războiul național, în sprijinul acestei politici economice — *care este singura potrivită pentru țara noastră*, — oricâte argumente s'ar fi prezentat pentru evidențierea adevărului cuprins în ea, nu ar fi putut avea atâta putere de convincțiune, ca însăși *experiența*, ce am făcut în ultimii doi ani de războiu, în cunoscutele împrejurări.

Războiul nostru național reprezintă o adevărată comoară de învățăminte, în ce privește orientarea politicii noastre economice. *El a adus triumful ideii de naționalizare economică.*

S'a dovedit în chip limpede și însemnătatea unei organizații financiare naționale, — rolul avut de Banca Națională, marile întreprinderi de bancă și credit, — și rostul unei armături industriale, care să satisfacă multiplele nevoi ale țării. Pe lângă toate acestea s'a pus, în cea mai caracteristică lumină, rostul infiltrațiunii austro-germane, în timpul economiei noastre naționale și misiunea ce a avut de îndeplinit în zilele cele mai cumplite, ce ne-a fost dat să trăim, dela consolidarea statului român.

S'ar comite o gravă greșală, dacă s'ar trece cu ușurință peste toată această experiență, plătită cu sânge și cu imense sacrificii, fără a se trage ulti-



mele consecințe. Deși astăzi nu dispunem de tot materialul documentar al războiului în ce privește rolul avut de întregul angrenaj al ocupației, totuși avem la îndemână anumite fapte de o însemnătate covârșitoare, care merită a fi cercetate și expuse în mod sistematic, pentru ca tot ce este cîrturar în această țară, să cunoască explicația multora din înfățișările de odinioară, pe lângă care se trecea de multe ori cu prea multă indiferență. La capătul unui lung șir de zile de dureroasă umilință și de necurmăte exploatare și secătuiuri, este de datoria noastră, a aduna toate dovezile ce ne stau la îndemână și a așeza în adevărata lumină, organizarea de exploatare germană ce se găsea la noi în țară, cu multă vreme înainte de războiu.

Din mijlocul acestei puternice organizații germanice de cîtăpire și exploatare economică a țării, se ridică, în chip deosebit, o instituție financiară, *Banca Generală Română* — al cărui rol politic și economic în timpul ocupației germane, trebuie bine cunoscut de cât mai mulți. Acțiunea acestei fortărețe financiare, în cele mai grele momente ale istoriei statului român, este atât de tipică și de unică în întreaga istorie, încât se impune o cercetare amănunțită, dat fiind urmările incalculabile ce a avut pentru întreaga activitate economică a țării.

Înainte de a cerceta misiunea de secătuire și dezorganizarea financiară ce a avut în țara noastră *Banca Generală Română*, din ordinul și după indicațiile Berlinului, este potrivit a se arăta pe scurt origina, activitatea și scopul acestei instituții financiare, până la intrarea noastră în războiu, prin urmare înainte de a-și fi câștigat locul special ce-l ocupă astăzi, prin acțiunea desfășurată în timpul ocupației.

## I.

## Banca Generală Română până la Războiul Național.

Către sfârșitul ultimei decade a secolului trecut și anume în anul 1897, ia ființă pe piața financiară românească, *Banca Generală Română*, cu un capital social de 10 milioane de lei. La acoperirea capitalului social participau două mari bănci din Berlin și anume: „*Disconto Gesellschaft*” cu 3 milioane Mărci (3.750.000 lei) și Casa „*Salomon Bleichroeder*” cu 2.000.000 Mărci (2.500.000 lei); restul a fost acoperit de către capitaliștii români din care frații Elias — cunoscuta casă de bancă din București<sup>1)</sup> — intrau cu un aport de câteva milioane. La început această bancă a reprezentat un punct de sprijin financiar al intereselor românești fiind de un real ajutor pe piața noastră, mai ales într’o vreme când inițiativa privată eră încă timidă la noi în țară.

Iniființarea *Băncei Generale Române* are loc după neizbânda Băncii Agricole, creată în 1894 din inițiativa internă și cu capitaluri exclusiv românești, și destinată prin diferite privilegii ce obținuse, să fie o concurentă a Băncii Naționale a României, creată în 1880. Piața financiară românească eră încă neîndeajuns de consolidată la acea dată, iar capitalurile naționale puțin numeroase și timide, nu se prea angajau în întreprinderi lucrative, îndreptându-se mai mult spre calea plasamentelor ipotecare sau de efecte publice, S’a ales deci un moment prielnic pentru crearea unui așezământ financiar cu un capital atât de însem-

1) *Jacques Elias*, unul din proprietarii firmei a fost mai târziu în Consiliul de Administrație, ca membru delegat; a jucat un mare rol în activitatea Băncii, cunoscând bine piața comercială românească, până la războiul mondial, când a dimisionat.

nat pentru acea epocă, cum era *Banca Generală Română*.

Berlinul a procedat însă întotdeauna cu prudență și precauțiune când a fost vorba să plaseze primele jaloane ale penetrației lente în Orient. Pentru a salvă toate aparnețele s'a încredințat la început Direcțiunea acestei bănci unui reputat financiar român, — d-l Emil Costinescu — trimitându-se totdeodată un om de încredere, pe *Max Sterling* care avea să îndeplinească funcțiunea de agent de legătură între „Disconto Gesellschaft” și *Banca Generală Română*. Pe la 1896—1899 a mai venit tot dela Berlin *Otto Petersen*, la început cu aceiași misiune, aparent neînsemnată, devenind mai târziu împreună cu *Max Sterling* directorii efectivi ai acestei instituții financiare, după plecarea d-lui Emil Costinescu. Potrivit unei metode, intrată mai târziu în uzanța pieții noastre financiare, *Banca Generală Română* și-a decorat Consiliul de Administrație, în care figură și câțiva financieri dela „Disconto Gesellschaft”, cu anumite figuri politice ale țării, din diferite partide, pentru a-și asigura la nevoie sprijinul lor, în diferitele afaceri ce ar întreprinde.

*Banca Generală Română* a început tot felul de operațiuni lansându-se în special în operațiuni de vânzări de cereale, — o ramură a comerțului nostru puțin îmbrățișată, unde însă în perioada de criză din 1900—1901, a avut de suferit pierderi de câteva milioane de lei.<sup>1)</sup>

Pentru a putea avea un ochiu sigur asupra comerțului nostru de cereale, *Banca Generală Română* a înființat diferite sucursale și anume: Brăila (1897), Constanța (1898), Turnu-Măgurele (1903) Giurgiu (1906). Cum se vede toate punctele însemnate de pe Dunăre și dela Marea Nea-

1) Cauza pierderilor a fost pe lângă depresiunea economică dela acea epocă și reaua credință a funcționarilor însărcinați cu manipularea și vânzarea cerealelor.

gră, de o importanță oarecare pentru exportul de cereale au fost folosite de Banca Generală Română în vederea scopului urmărit. A mai înființat o sucursală la Ploești (1902) în vederea intereselor în legătură cu petrolul și o altă sucursală la Craiova (1904) în vederea captării clientelii din Oltenia. Este de remarcat că a evitat Moldova, care prezentă insuficiente garanții pentru plasament, mai ales în prima perioadă de criză dela 1899—1901. Prin *Banca Generală Română*, a putut Disconto Gesellschaft, să se lanseze prin anii 1903 și 1905, în operațiuni de plasament în industria noastră petroliferă. Astfel a înființat mai întâi societatea „*Buștenari*” (1903) cu un capital inițial de 12.000.000 lei, transformată mai târziu, cu o însemnată sporire de capital, în societatea „*Concordia*”. Imediat după înființarea soc. „*Buștenari*” au organizat rafineria „*Vega*” cu un capital de 3 milioane lei. Mai târziu, a înființat „*Creditul Petrolifer*”, o fabrică de construcții și reparații de piese, unelte și mașini necesare exploatarea petrolifere. Disconto Gesellschaft a reușit astfel, împreună cu celelalte instituții financiare germane, între care amintim și pe Deutsche Bank, să pună mâna pe o parte însemnată din bogățiile noastre petrolifere și să realizeze beneficii extraordinare în proporție cu capitalurile învestite. Pentru toate operațiile de petrol, Disconto Gesellschaft avea la Berlin doi specialiști, pe *Solomonsohn* și *Dr. Solmssen*, prin care conducea afacerile de petrol din țară. Se vede dar, cum prin intermediul acestei citadele financiare capitalurile germane se înfingeau la exploatarea principalelor bogății ale țării: *cerealele și petrolul*, fără a neglija, bine înțeles, celelalte operațiuni de bancă, aducătoare de însemnate beneficii.

*Banca Generală Română* nu putea avea o suficientă forță financiară, numai cu cele 10 milioane capital social, sporit mai târziu la 15 milioane, cât

este și astăzi, ci a trebuit să facă apel la noi mijloace de exploatare în limita nevoilor de pe piața financiară.

Iată pe ce cale și-a procurat mijloacele de care avea nevoie.

Mai întâi, sucursala germană a casei *Disconto-Gesellschaft* a căutat să atragă numeroase capitaluri românești sub forma de depuneri spre fructificare, cărora li se bonificau dobânzi destul de atrăgătoare. A mers până acolo cu această *politică de captare a disponibilităților noastre de numerar*, încât a introdus sistemul *casetelor și carnetelor de economii*, cu ajutorul cărora canaliză spre ea chiar micile economii, dela 50 lei în sus. Astfel în scurtă vreme, *Banca Generală Română* a reușit să-și apropie suficiente capitaluri românești pe cari să le întrebuințeze, nu atât pentru ridicarea economică a țării, ci pentru asigurarea infiltrației germane pe piața românească, chemând la viață întreprinderi industriale și comerciale menite a fi jaloanele economice ale pangermanismului în țara românească. Oricât de modeste ar fi fost la început capitalurile de economie ce i se încredințau, dar care mai târziu începuseră a se afirmă tot mai mult, rămâne faptul, că se mai contribuia încă, pe această cale, prin propriile noastre mijloace, la întărirea unui asezământ financiar, de origină și conducere *exclusiv* străină, în opera de infeodare economică a țării. Este adevărat, pe de altă parte, că o bună parte din clientela *Băncii Generale Române* se recrutase din rândurile aceloră, pe care Germania i-a considerat întotdeauna ca fiind reprezentanții cei mai autorizați ai culturii germane la noi, și de care s'a folosit, pe o scară întinsă, în timpul ocupației, la secătuirea sistematică a țării. Rolul acestor pangermaniști de ocazie se va arăta la timp, când se va face istoricul războiului nostru național.

*Banca Generală Română* a mai făcut apel la capitalurile naționale și sub forma contractării de

angajamente de reescont la Banca Națională a României. Niciodată însă operațiile acestei fortărețe financiare germane n'au fost prea întinse cu Institutul Central de emisiune, căci adevăratele mijloace de exploatare le dobândeă *Banca Generală Română*, tot din străinătate și anume pe calea așa ziselor *blanco-credite*. Ce însemnau aceste operațiuni?

Disconto-Gesellschaft acredită *Banca Generală Română* cu anumite sume, atât la Centrala sa din Berlin cât și la diferitele mari bănci de pe principalele piețe din Europa: Paris, Londra, Milan, Petrograd, în valutele respective. Ori de câte ori aveă nevoie, Banca Generală Română trăgeă cecuri asupra acestor bănci, folosind diferențele de curs între valutele străine și leul românesc, realizând pe această cale, însemnate câștiguri. Relațiile ce aveă cu diferitele pieți străine și faptul că se ocupă într'o largă măsură cu comerțul de export al cerealelor noastre, au permis *Băncii Generale Române* să concentreze în mâna ei un însemnat târg cu devize la care făceă apel întreaga noastră piață financiară. Astfel, citadela financiară a Berlinului din țara noastră, își procură mijloace de exploatare eftine cu dobânzi variind între 3-3.8%, — 5%, pe care apoi le întrebuiță sub forma de acordări de credite, pe dobânzi ce variau între 8-12%.

Și în ce privește plasamentul obișnuit de bancă, sucursala finanțelor berlineze dela noi, își aveă o politică bine determinată. În ce privește mânăuirea dobânzilor percepute. Plasamentul său cuprindeă mulți agriciultori, cărora le deschideă credite în cont curent, acoperite cu gaj de recolte, cu dobânzi de 8—9% și obișnuitul comision trimestrial. Cum din aceste operațiuni obișnuite de bancă, nu se puteă obține câștigurile răvnite, în mai toate cazurile se obligau acești agriciultori să-și vândă cerealele lor, prin intermediul Băncii, aceasta per-

cepând *un comision de vânzare*, de 1—2%, ceea ce era enorm, căci sporeau dobânzile pentru banii împrumutați, la procente cămătărești. Aceste operațiuni de comision erau foarte frecvente, căci după ce *Banca Generală Română* suferise pagube de câteva milioane din operațiunile de cereale pe cont propriu, nu mai făcea decât operațiuni de comision, foarte rentabile și fără risc. Intrând în relațiuni de afaceri cu agricultorii, îi obligau a face prin intermediul băncii toate operațiile de plăți și incasări, cumpărări și vânzări de tot felul, ceea ce îi permitea să aibă în continuă supraveghere afacerile de tot felul ale debitorilor lor, întrebuintând orice prilej de a câștiga de pe urma clientelii sale. *Banca Generală Română*, condusă de oamenii experimentați trimiși dela Berlin, a evitat plasamentele ipotecare neprimind garanții ipotecare, decât la acele conturi cu un mare rulement în care ipoteca nu avea alt rost decât o garanție în plus. Este de semnalat însuș faptul că ori de câte ori un pericol de pagubă amenința plasamentul *Băncii Generale Române*, aceasta proceda imediat la executare, scoțând în vânzare bunurile ipotocate, indiferent de orice alte considerațiuni. Astfel, pe această cale, reprezentanta lui „Disconto-Gesellschaft” a contribuit la ruina multora din bogătașii țării, angajați în afaceri peste puterile lor, căci atunci când era vorba de salvarea capitalurilor investite, *Banca Generală Română* nu știa ce este păsuirea și toleranța, procedând totdeauna potrivit intereselor ei de ordin privat economic, fără a ține seama de interesele clientelii și ale economiei naționale. Plasamentul ei era conceput totdeauna din punct de vedere al intereselor egoiste, lăsând în totdeauna la o parte interesele superioare generale; aceasta era concepția capitalismului străin de infiltrație, sălășluit pe pământul nostru, pentru a ne robi economic și a

face dintr'un stat liber o simplă colonie „Mittel-europeană”.

De altfel, o bună parte din plasamentul *Băncii Generale Române* eră alcătuit din acei întreprinzători economici, considerați ca elemente de spirit și cultură germanică. În mâna cărora se găseă o parte însemnată a comerțului nostru. Prin intermediul lor, ținteă filiala finanțelor berlineze să-și alcătuiască o clientelă întinsă în tot cuprinsul țării, pentru a aveă îndeaproape supraveghere întreaga mișcare economică a țării.

Alături de operațiunile propriu zise de bancă, și pe lângă afacerile de cereale și petrol ce a întreprins, *Banca Generală Română* a căutat să-și extindă tentaculele ei și în industriile noastre, profitând de lipsa capitalurilor indigene și de modesta inițiativă de ce manifestă pe acest teren. Astfel, *Banca Generală Română* atrasă de minunatele bogății forestiere ce împodobeau culmile Carpaților, a reușit să pună mâna pe un însemnat masiv păduros din jud. Argeș, înființând soc. de exploatare „*Lessel*” în care intră cu o participație de 5.000.000 lei. Acolo au creat instalații mari de funiculare, căi ferate înguste și tot felul de construcții de ferăstrae și gatăre pentru prelucratură lemnului, realizând câștiguri însemnate de pe urma bogățiilor noastre forestiere, de care inițiativa și capitalul românesc n'au știut să se folosească. Se știe de altfel câtă predilecție au arătat capitalurile austro-germane pentru întreprinderile de exploatare forestiere în țara noastră. Din munții Vâlci și până în munții Neamțului, întâlnim mai multe mari exploatare forestiere, cece dovedesc credința și intenția lor de a rămâne pentru totdeauna în pădurile seculare ale Carpaților. Războiul național ne-a făcut să înțelegem și alt rol ce au avut aceste cuiburi austro-germane pe granițele noastre, cu rețele telefonice și cu hărți a-



mănușite ale tuturor potecilor și drumurilor de acces spre câmpia românească.

Tot *Banca Generală Română* mai era interesată la industria noastră zaharină și la exploatarea societăților tramwaielor belgiene cu *Joss Allard*. Nici odată nu a lipsit deci această întreprindere financiară, cu capital și conducere străină, de a se interesa și participa la punerea în valoare a bogățiilor țării noastre, căutând să se înfigă mai ales acolo, unde câștigurile erau mai mari.

Punerea în valoare a bogățiilor românești însemnă de fapt *acaparare*, pentru dobândirea unui drept exclusiv de monopol, cum avem cazul exploatarea forestiere ce se găsește astăzi în mâna capitalurilor austro-germane.

*Banca Generală Română* nu a contribuit nici măcar la formarea unui personal român de bancă, cea mai mare parte din funcționarii superiori fiind trimiși de Disconto-Gesellschaft, iar pentru recrutarea personalului inferior, făcându-se de obicei apel la elementele de aceeași cultură, de care s'a servit și mai târziu în perioada ocupației, ca de cele mai docile instrumente de impilare și umilire. Funcționarii români, cari căutau un prilej de muncă în *Banca Generală Română*, nu au putut pătrunde decât în mod excepțional, dându-se toată preferința celui alt element, cu mai multe aptitudini comerciale. În anul 1907, sub motiv de economie budgetare, directorul Sterling a dat afară mai toți funcționarii români care se găseau, reținând numai pe cei străini. Intrând în biourourile *Băncii Generale Române*, nu se putea căpăta altă impresie decât aceea că numele întreprinderii nu avea nimic comun cu realitatea, ca înfățișare, personal, limbă<sup>1)</sup> și mai ales suflet, totul învederând o or-

1) În biourourile, limba germană era mai curentă și mai des înțebuințată de cât cea românească, dela Direcția Generală până la cel mai modest funcționar.

ganizațiune străină îngăduită a lucra pe pământul nostru, bine înțeles nu însă și în interesul nostru.

S'a arătat cum la constituirea Băncii, capitalul german eră reprezentat într'o largă măsură; s'a arătat cum în ce privește procurarea mijloacelor externe de exploatare, finanțele berlineze, direct sau indirect, erau acele care alimentau sucursala din București. Dat fiind însă că o foarte mică parte din acțiunile acestei bănci se găseau în mâna capitaliștilor români, s'a crezut de unii că *Banca Generală Română*, ar putea fi socotită ca o întreprindere financiară românească. Nimic mai greșit căci alături cu capitalul de origină germană, găsim și o conducere de aceeași origină, care lucrează după directivele date de Berlin.

În fiecare an, bilanțul Băncii este aprobat în prealabil de Disconto-Gesellschaft din Berlin, care fixează totul, până în cele mai mici amănunte ca, dividende, amortismente, anumite operațiuni de făcut, etc. Dela Berlin plecau de sigur indicațiile de numire în Consiliul de Administrație, ale diferitelor personalități politice, acolo erau creerul și inițiativa *Băncii Generale Române*, reprezentanții Direcțiunii din București fiind niște simple instrumente de execuție. Pe de altă parte, Disconto-Gesellschaft întreține la Sucursala sa din București, un *serviciu de control*, încredințat unor specialiști bine pregătiți, care supraveghea toate operațiile și afacerile făcute de Direcția Generală până la ultimul funcționar. Prin urmare Berlinul nu înțelegea să se desintereseze de soarta capitalurilor sale, angajate pe piața românească, ci înțelegea, prin directive și control să facă din ele adevărate instrumente de infeodare economică a țării noastre, îndreptându-se totdeauna acolo, unde puteau să-și ajungă mai bine ținta urmărită.

\* \* \*

Dela izbucnirea războiului mondial, și până la

intrarea României în acțiune, *Banca Generală Română* a înțeles să se afirme ca o demnă reprezentantă a intereselor germane în regatul Dunărean. A folosit cu toată perspicacitatea întreagă acea perioadă de goană după câștiguri ușoare, a neutralității noastre, înlesnind multe din afacerile ce se puneau la cale în folosul aprovizionării Puterilor Centrale, cu cereale, petrol și alte produse ale țării noastre.

Dar *Banca Generală Română* a mai avut și un alt rol deosebit de însemnat, în timpul neutralității noastre.

Cheltuelile sporite ale Statului, în vederea pregătirii țării pentru orice eventualitate, au determinat anumite împrumuturi la Banca Națională a României, pe bonuri de tezaur. Cheltuelile sporite ale statului, au determinat o însemnată abundență de numerar pe piață, prin sporirea biletelor în circulație emise de Banca Națională. Pe de altă parte, Puterile Centrale, având de efectuat numeroase plăți pe piața noastră, în valuta națională românească, eră firesc ca valutele Puterilor Centrale să sufere importante depreciere față de leul nostru. Atunci cercurile financiare berlineze s'a gândit să recurgă la o metodă foarte potrivită intereselor Puterilor Centrale și anume să plătească grânele ce noi le livram, prin renta Statului Român aflată în mână capitaliștilor germani. Intr'adevăr *Banca Generală Română* a adus dela Berlin un însemnat stock de titluri de rentă românească, pe care a căutat să le plaseze pe piața internă, aglomerată de numeroase capitaluri de numerar, obținând în schimb mijloace lichide însemnate cu care să poată face față plăților de efectuat, pentru exportul de cereale. În modul acesta, pe de o parte Puterile Centrale își salvau valutele lor de o depreciere prea mare, ce începuse să se marcheze pe piața noastră, iar pe de altă parte, reușeau să ne impună naționalizarea rentei de stat, plasată pe piața Ber-

linului, într'un moment când aceasta nu erà în armonie cu interesele țării. Câtă vreme creditul statului erà neștirbit în străinătate, și nu erà în interesul lui a canalizà disponibilitățile de numerar către plasamente în efecte publice, ci mai de grabă către investițiuni de întreprinderi industriale productive, se impunea luarea unei măsuri rezezi și eficace, care să se împotrivescã tendințelor de interes german. Prin urmare în afară de necesitatea consolidării datoriei flotante a statului la Banca Națională și descongestionarea ei în vederea unor evenimente probabile, lansarea Imprumutului Național din Iunie 1916, a avut de scop și pomparea disponibilităților de numerar de pe piață, fiind determinate totdeodată de intențiunea de a zădărnici încercările *Băncii Generale Române* de a ne restitui pe prețuri urcate o parte din datoria Statului aflată la Berlin. Cu toate măsurile luate, totuși s'a reușit de cercurile finanțelor germane de pe piața românească să se plaseze o sumă însemnată de rentă românească pe piața noastră, evaluată de unii la 100—200 milioane lei. Se vede, din cele expuse mai sus, cum citadela financiară germană din București, n'a scăpat prilej de a servi intereselor germane, în epoca când țara noastră se găsea în fața unor probleme de o capitală însemnată, și de a căror rezolvare depindea toată existența și viitorul ei. Când în primele zile ale lui August se presimțea apropiata intrare a României în războiu, alătura de Puterile Înțelegerii, Directorii *Băncii Generale Române*, Petersen și Sterling, probabil din ordin superior, s'au grăbit să părăsească țara, știind prea bine, că prezența lor în mijlocul nostru, în momentul ridicării săbiei românești, nu erà necesară, dat fiind activitatea desfășurată de acești financieri în slujba intereselor Puterilor Centrale. Dar odată cu intrarea trupelor germane în București, la sfârșitul lunei Noemvrie 1916, și-au făcut din nou apariția și cei doi financieri

germani, de astă dată pentru a pune la cale și a conduce o nouă operație financiară, indicată de interesele Puterilor ocupante.

*Banca Generală Română* este împuternicită de Ad-ția militară germană în frunte cu Mareșalul Mackensen, cu dreptul de a emite bilete de bancă, devenind astfel regulatorul pieții financiare din teritoriul ocupat.

În paginile ce urmează ne vom ocupa de această nouă activitate financiară a *Băncii Generale Române* în legătură cu cea mai dureroasă pagină a istoriei noastre.

## II.

### Banca Generală Română și ocupația germană

Deși la părăsirea teritoriului invadat rămăsese la București o întreagă secțiune a Băncii Naționale a României<sup>1)</sup>, cu destul numerar pentru a se putea face față nevoilor reduse ale pieții financiare, totuși între primele ordonanțe date de Comandantura germană, încredințată Mareșalului Mackensen și generalului Tuelff von Tscheppe und

1) „În țara ocupată, Banca Națională a României, rămăsese reprezentată printr'un Consiliu de Directori și Censori. Ea însă a fost închisă de armata de ocupațiune, timp de câteva săptămâni, timp în care s'a făcut un inventariu de ce se găsea acolo, apoi redeschisă și rechiziționându-se o parte din administrație și dintre funcționari, s'au reînceput lucrările sub sechestru străin, în număr de 5, care s'au și instalat în capul serviciilor. Cealaltă parte din Administrație și anume Directorul Băncii și censorul Dr. I. Cantacuzino, au fost internați, cel dintâi chiar desțărât în Bulgaria. În locuințele din Bancă asemenea s'au instalat reprezentanți ai armatelor de ocupațiune. Ni se afirmă că la Călărași, localul a fost deteriorat de armata bulgară și valorile dispărute.

„În același timp, o bancă din București, zisă românească dar întemeiată cu capital german, *Banca Generală Română*, a emis bilete cu care s'au început și se urmează operațiunile, vezi: *Raportul Consiliului de Administrație către Adunarea generală a acționarilor Băncii Naționale a României, din 18 Februarie 1918*. Ian. 1918, pag. 3—4.”

*Weidenbach, erà și cea următoare, cu privire la o nouă emisiune de bancă.* 1).

ORDONANȚA No. 11

din 23 Februarie 1917

„Locul de emisiune al Băncii Generale Române  
 „a emis bancnote de câte 1.000 lei, 100 lei, 20  
 „lei, 1 leu, 50 bani și 25 bani. Aceste bancnote  
 „sunt mijlocul de plată legal în teritoriul ocupat,  
 „și ca atare trebuie să fie primite ca plată de către  
 „fiecare locuitor, în deplina lor valoare nominală.  
 „Acela, care la vânzări, refuză primirea lor în plină  
 „valoare nominală nu va primi decât un bon de  
 „rechiziție. Prăvăliile, care vor refuză primirea vor  
 „fi închise, pe de altă parte și casele armatei și  
 „autoritățile vor primi bancnotele în plină valoare  
 „nominală”.

**Mackensen**

Comandantul suprem

Prin urmare, îndată după ocupația militară germană, teritoriul invadat a căpătat o nouă monedă de hârtie. În locul biletului Băncii Naționale, singurul legal, apare un altul, impus de autoritatea militară germană, în virtutea dreptului de învingător.

Înainte de a porni la orice analiză, este necesar a se lămurii anumite puncte și anume:

1) Ce a determinat Puterile Centrale de a procedea la emisiunea unor noi bilete de bancă, cu putere discreționară de plată, în noul teritoriu ocupat?

2) În ce constă acel „*depozit de numerar dela Banca Imperiului German din Berlin?*”

Ar fi fost natural ca Puterile ocupante, luând în stăpânire teritoriul invadat, să lase mai departe

1) Vezi colecția: *Ordonanțe pentru populația României în districtul Administrației militare. No. 1 din 23 Februarie 1917, pag. 6.*

biletului Băncii Naționale, singurul legal, toată puterea lui de monedă liberatorie, iar Puterile Centrale să întrebuințeze, pentru efectuarea diferitelor plăți ce ar fi avut de făcut, marca și coroana — valutele lor respective. În teritoriul ocupat rămăsese o secțiune a Băncii Naționale, cu un stoc de numerar suficient, iar pe piață și în mâna diferiților detentori se găseau biletele Institutului nostru de Emisiune, în cantitate destul de mare.

Puterile Centrale nu au admis acest punct de vedere, echitabil pentru țara noastră, ci au recurs la metoda cel mai folositor intereselor lor de cîmpire economică și financiară, procedând la crearea unui alt bilet de bancă. De altfel, pe cât suntem informați, deși Puterile Centrale au cucerit și alte teritorii dela puterile dușmane, de ex. Rusia, Serbia, Muntenegru, etc., nu au creat în aceste teritorii ocupate bănci de emisiune speciale ca în România, ci s'au folosit de valutele lor respective, marca și coroana pentru toate nevoile lor. Au creat în Belgia o organizație similară, asupra căreia nu avem informații. În Italia, în teritoriile cucerite în toamna anului 1917, au imitat modelul practicat în România. La început, circulau în acele teritorii, deopotrivă și lira italiană și coroana austro-ungară. Mai târziu, administrația militară a hotărît, ca în tot timpul ocupației *lira să fie considerată ca mijlocul de plată legal, înființând în acest scop în orașul Udine o „Cassă de împrumut” — Cassa Veneta dei Prestiti* — care va putea emite bancnote de 1, 2, 10, 20, 100 și 1000 lire. Aceste lire sunt emise pe baza de garanții pe care le vor oferi cei ce se vor împrumuta, adică gajări de mărfuri, de produse agricole și industriale, ca și efecte publice. *Bancnotele lire, ce vor fi necesare administrațiunii militare austro-ungare și germane, se vor emite pe baza unor acoperiri puse la dispoziție de Reichs-*

bank" și „Oesterreichische-Ungarische Bank”. Operațiunile au început la 20 Mai 1918.<sup>1)</sup>

Ceeace a determinat Puterile Centrale de a crea pe teritoriul ocupat în România o bancă de emisiune a fost în primul rând evitarea sporirii de emisiune și circulație a mărcilor și coroanelor în țara noastră și prin urmare evitarea deprecierei lor, mai ales a coroanei, aflată într'o situațiune destul de critică, în ceeace privește acoperirea metalică. Întrebuințând marca și coroana, ca mijloc de plată, pentru toate plățile ce aveau, ar fi răspândit pe piața românească în cantități însemnate valutele lor, expunându-le astfel la deprecierea suferite și în timpul neutralității noastre <sup>2)</sup>.

Eră mult mai comod și mult mai potrivit cu interesele Puterilor Centrale, a crea un nou bilet de bancă, a cărui emisiune atârna numai de buna lor apreciere, pentru a dobândi astfel un instrument sigur și eficace, în vederea scopurilor urmărite pe pământul nostru. Fiind vorba de o *emisiune închisă* necomparabilă ca valoare, decât cu valutele Centralilor, fără puțința de cotare pe alte piețe, din cauza situației anormale a războiului, Austro-Germanii au putut face orice fel de creațiuni financiare, scontând victoria finală, și odată cu aceasta, transmiterea tuturor acestor sarcini financiare asupra statului învins, mutilat și umilit.

„Pacea dela București”, eră încoronarea operii lor de secătuire și ruinare financiară a țării. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor au arătat cât

1) Vezi ziarul „Independența Economică” No. 16 din 26 Mai 1918.

2) Astfel au procedat Austro-Ungurii în teritoriile invadate din Serbia, unde au întrebuințat *coroana* ca mijloc de plată pentru diferitele nevoi. Secretarul Camerii de Comerț din Seghedin, într'o conferință recentă, vorbind de situația economică „înfloritoare” a Serbiei sub stăpânirea austro-maghiară spune între altele: „Cu toate rechizițiile, banii intrași pe produse sunt atât de numeroși, încât chestia circulației monedei austro-ungare în Serbia, va constitui după război o serioasă problemă de rezolvat”.

Vezi ziarul „Comerțul Nou”, No. 3 din 4 Octombrie 1918.



de efemeră eră victoria lor, și cât de șubred eră fundamentul întregii politici de infiltrațiune în Orient.

Deși Puterile Centrale aveau deplină libertate de a impune teritoriului, orice fel de monedă, indiferent de valoarea reală ce ar reprezenta, totuși Austro-Germanii au căutat să salveze toate aparențele, înfățișând privilegiul *Băncii Generale Române*, cu toate formele obișnuite unei bănci de emisiune. Astfel s'a spus dela început că emisiunea este: „*acoperită printr'un depozit de numerar la Banca Imperiului German din Berlin*”. In ce constă acest „*depozit de numerar*”, care este valoarea lui intrinsecă, este greu de spus. Mai important de adăogat este faptul că Puterile Centrale au deposedat *Banca Națională a României* cu 180 milioane mărci, sau 225 mil. lei, din disponibilul ce aveà dobândit la Reichsbank, în urma operațiilor de cereale făcute între România și Germania, în timpul neutralității noastre, pentru a le constitui *Băncii Generale Române*, drept stoc de acoperire pentru biletele emise pe piața noastră în contul contribuției de războiu de 250 milioane, din Mai 1917. Având asigurată baza formală de emisiune, *Banca Generală Română* și-a început imediat opera ei financiară punând la dispoziția administrației militare germane, toate mijloacele de plată necesare.

\*  
\* \* \*

Ce a însemnat emisiunea *Băncii Generale Române* pentru țara noastră, căzută prin regiunea cea mai bogată și mai prosperă sub stăpânirea vremelnică a Puterilor Centrale?

Intrucât quantumul emisiunii nu eră mărginit decât de trebuințele zilnice ale armatei de ocupație, și aie administrației militare, este lesne de imaginat, că Puterile Centrale au emis atâtea bancnote pe piață, câtă nevoie au avut, scontând posibilitatea



de a trece toată acesată sarcină financiară, pe seama României, în cazul unei victorii definitive.

Prima consecință a unei astfel de emisiuni a fost invadarea pieții financiare cu o pletoară de noi monede de hârtie, răspândită prin organele armatei și ad-ției austro-germane în tot cuprinsul teritoriului ocupat. Producându-se fenomenul *inflațiunii monetare*, (abundenții monetare), în chip firesc leul românesc a suferit o depreciere însemnată reducându-și puterea de cumpărare; prin sporirea prețurilor s'a provocat o excesivă scumpire a traiului, destul de dureros simțită, mai ales în păturile nevoiașe ale populației. Erà firesc ca acei care dispuneau de emisiunea *Băncii Generale Române* să arunce pe piață, fără prea multă chibzuială, biletele de bancă, producând deprecierea banului, în *genere* și scumpirea vieții. Astfel, lefurile plătite de administrație și armata de ocupație tuturor funcționarilor, ofițerilor și soldaților erau enorme <sup>1)</sup>. Faptul nu surprinde pe nimeni, căci toate aceste cheltueli nu erau făcute în mărci sau coroane, din bugetele statelor respective, ci din tezaurul *Băncii Generale Române*, care tipărea bilete de bancă, în contul acoperirii defă Berlin, urmând ca la victoria finală, toată emisiunea să treacă în contul statului român. Cum nu există putința de control asupra bugetului administrației de ocupație, cheltuelile puteau fi oricât de mari, neavând corectivul încasărilor limitate la o sumă fixă.

Tocmai această lipsă de control a dat putința *Băncii Generale Române* să dea emisiunji sale întrebuințarea cea mai nimerită cu interesele germanice de stăpânire economică a țării de după războiu. Erà într'adevăr un rar prilej, pentru înfăptuirea idealului Mitteleuropean, când dispunea de „mijloace

1) În schimb la funcționarii români s'a introdus o scădere generală de 30%.

legale de plată”, de a se căută să se stăpânească însemnate isvoare de bogăție ale țării, prin intermediul unor bilete care nu costau decât cel mult cheltuelile de imprimare. Intr’adevăr, o seamă întreagă de tranzacții are loc, în teritoriul ocupat, pornite din inițiativa germană: se cumpărau moșii, terenuri urbane, case etc., se procedă la tot felul de întreprinderi comerciale și industriale, destinate a alcătui o rețea întreagă de organizații de exploatare germană, pe teritoriul economic al României. Dispunând de o adevărată „*fabrică de bani*”, ofereau prețurile cele mai fantastice pentru dobândirea de bunuri și averi pe pământul românesc, transformând astfel în *valori reale*, acel bilet al *Băncii Generale Române*, care nu putea rămâne valabil decât în timpul ocupației, urmând a fi „consolidat” prin impunerea obligației statului român de a le retrage pe contul său din circulație, după încheierea păcii. Oferta de prețuri anormale a ademenit pe mulți din proprietarii acestor bunuri, parte din ei ruinați sau ajunși într’o stare materială precară din cauza războiului. În această operă conștientă de infiltrație economică, Austro-Germanii au găsit în purtătorii culturii germane la noi, niște intermediari de prima ordine, prin ajutorul cărora s’a efectuat cele mai multe din aceste operațiuni „de aur” pentru vânzători. Sub mirajul unor câștiguri, pe cât de fabuloase pe atât de ușoare, cei mai mulți din vânzătorii de tot felul de bunuri, nu și-au dat seamă că, în schimbul unor *valori reale* (moșii, case, etc.), dobândeau în schimb biletul unei bănci, împuternicită cu privilegiul de emisiune, (de niște învingători trecători).

Dar reprezentanții expansiunii germane pe teritoriul românesc nu s’au mulțumit numai la acest gen de operații; au trecut la organizări de întreprinderi în stil mare, în vederea acaparării unor bogății ale solului nostru, până la *monopol*, pen-

tru a stăpâni astfel în mod exclusiv izvoarele de energie ale vieții și activității economice românești.

Iată ce citim în „Gazeta Bucureștilor”, — organul oficial al Comandanturii Germane — din ziua de 9 August 1918:

„*Diskonto-Gesellschaft, Banca S. Bleichroeder și Banca Generală Română au achiziționat minele și regiunile de lignit din România. Minele ce se aflau în exploatare cuprind 80% din producția totală din România. Printr'o exploatare intensă se va mări considerabil producția pentru ca România să nu mai fie avizată la importul de coks din Germania*”.

Oricine a luat cunoștință de această notiță strecurată ca un banal fapt al zilei, și-a dat desigur seama de toată importanța unei asemenea operații, pusă la cale de finanța berlineză prin intermediul *Băncii Generale Române*.

După ce, prin *Pacea dela București*, s'a căutat prin cunoscuta *convenție a petrolului*, să ni se răpească singurul nostru generator de energie, de o importanță capitală pentru industria noastră, pentru apărarea națională, pentru atâtea alte trebuințe edilitare și de transport, capitalurile germane, sub forma biletelor de valoare trecătoare, ale *Băncii Generale Române*, vin să ia în stăpânire 80% din producția totală de lignit din România. Vrea să zică și al doilea generator de energie ce găsește o largă întrebuințare, ca combustibil, la Căile noastre ferate, trece în stăpânirea efectivă a exploatarii germane. Cu mijloace financiare ca acelea procurate de *Banca Generală Română*, Germania ia în stăpânire, absolut gratis, întreaga noastră bogăție minieră de cărbuni, pentru ca pe pământul nostru, din bogățiile subsolului românesc să-și alcătuiască un instrument de încătușare și de stăpânire economică a țării. Se poate concepe o mai brutală încălcare de drepturi? Este desigur unică în istorie, această procedare, în fața căreia, câtă

vreme țara se află sub cotropitoarea ocupație austro-germană, nu se putea lua cea mai slabă măsură de apărare.

Dar acest mod de procedare mai are o latură, care merită a fi relevată.

Capitalismul de infiltrare germană prezintă această operație de răpire a izvoarelor de bogăție naturală a țării drept un mare avantaj pentru noi. Intrând în mâna germană 80% din producția totală de lignit a României, nu numai că nu pierdem nimic, dar suntem salvați de dependența în care ne găseam în ceea ce privește importul de coks! Trebuie să trecem, așa dar, după concepția financiarilor dela Berlin, peste incalculabila pagubă ce se aduce economiei naționale, deposedată de exploatarea minelor de lignit din țară; trebuie să lăsăm la o parte faptul că cele trei bănci germane intră prin mijloace plătite tot de statul român, în stăpânirea minelor noastre de lignit, exercitând astfel un monopol, în propria noastră țară și realizând beneficiile date totdeauna de un monopol; și nu trebuie să avem în vedere decât marele folos de a ne putea emancipa de dependența importului german de coks. Dacă financierii Germani au idei fericite, în ceea ce privește conceperea unui plan de totală infeodare economică a țării, sunt departe de a dovedi dibăcie în ce privește prezentarea în fața opiniei publice conștiente în România, a operațiilor ce întreprind. Căci este mai presus de orice îndoială ca să nu-și dea șeama oricare, sumă că nu interesul de a ne scăpa de importul de coks din Germania, au determinat tocmai pe financierii germani să întreprindă monopolizarea exploatărilor de lignit din țara noastră. Setea de câștig nemăsurat, gândul ascuns și nemărturisit, dar atât de vizibil, de a stăpâni tot ce înseamnă izvor de bogăție în țara noastră, teama de inițiativa și energia românească de a lua în mână punerea în valoare a avuției naționale, acestea sunt *adevă-*

*ratele* mobile ale întreprinderii consorțiului german prin *Banca Generală Română*. Și toate aceste operațiuni se înfăptuiesc într'un moment, când prin desfășurarea evenimentelor de războiu, Austro-Germanii au în mâna lor, două treimi din teritoriul românesc, și pe deasupra acea pletoară de bilete, de o valoare mai mult ca îndoelnică și atât de trecătoare, cu care ademenesc pe cei ce nu pot înțelege clipa de astăzi și sunt prea însetați de arghirofilie.

Dacă este explicabilă „*goana după întreprinderi*” ce se constată la Germanii din teritoriul ocupat, într'un regim politic și juridic absolut fără temeii, nu se poate înțelege și nici admite co-părtășia la astfel de operații, a unora din întreprinderile mari financiare cu caracter românesc. De curând, tot prin inițiativa unor capitaliști germani, în frunte cu *Banca Generală Română*, la care s'a alipit și o mare bancă comercială românească, s'au pus bazele unei mari întreprinderi cu un capital de 4 mil. pentru industria valorificării de fructe și a fabricării de marmelade, dulcețuri etc. Ispitiți de bogățiile pământurilor noastre, în ce privește fructele de toate felurile, Germanii s'au gândit că și pe acest teren ar fi mult de exploatat și câștigat și atunci au creat întreprinderea de mai sus, alăturând în acest scop pentru salvarea aparențelor și o mare întreprindere financiară românească. Un lucru merită a fi relevat aci și anume: dacă acea bancă comercială românească aduce în această întreprindere un capital real, care este aportul de capital al financiarilor germani și al *Băncii Generale Române*? Biletele emise de aceasta din urmă? Este inadmisibil, ca acei financieri să nu înțeleagă că astfel de capitaluri, ca cele aduse de *Banca Generală Română*, nu numai că nu sunt adevărate capitaluri, în sensul strict economic al cuvântului, ci provin din scontarea sfârșitului războiului general și din tragerea de polițe asupra creditului și avuției sta-

tului român. Se poate concepe o astfel de tovărășie?

Este locul, ca parafrazând o celebră frază a lui Clemenceau, să spunem: „*Nu poate există tranșacțiune între capitalul și munca românească și tendințele de cotroipre și infeodare economică germană*”.

\* \* \*

Dar opera destructivă a emisiunii *Băncii Generale Române* nu s'a oprit aci. Pletora de bilete emisă de oficina germană a exercitat o mare înrâu-rire asupra pieții noastre financiare, în sensul că a determinat o urcare necunoscută până astăzi a efectelor și valorilor noastre.

De unde la începutul ocupației, tranșacțiunile cu efectele și valorile publice erau foarte reduse, dacă nu insuficiente, în măsura în care *Banca Generală Română* și-a întezit emisiunea, s'a accentuat din ce în ce mai mult *aglomerația de numerar* pe piață, numerar care din lipsă de alt plasament, s'a îndreptat în chip firesc, spre efectele publice de toate categoriile. Atunci, sub continua sporire a cererilor, cursurile au crescut în mod neobișnuit, adăogându-se la aceasta, lipsa de valori, transportate odată cu autoritățile și instituțiile financiare, în Moldova. Intregul târg financiar erà condus de bancherii bine cunoscuți ai străzii Lipsani, care din prudență prefereau a nu luà parte la tranșacțiunile cu cursuri ridicate, mulțumindu-se a realizà însemnate beneficii, din însemnatul rol de intermediari — (comision și curtaj) —. Cât de rentabil erà acest comerț o dovedește și faptul înmulțirii acestor intermediari, căci în mai toate prăvăliile deșertate de mărfuri din str. Lipsani, s'a instalat ghișeurile comisionarilor și curtierilor de ocazie.

Cine puteà luà parte la tranșacțiunile din așa zisul „*târg liber financiar*”?

Financiarii serioși ca și capitaliștii cumiști nu pu-

teau găsi prilejul acesta, ca cel mai potrivit, pentru a-și plasă disponibilitățile de numerar în efecte publice, pe un curs atât de urcat, încât orice posibilitate de rentabilitate erà exclusă. A putut luà parte, în primul rând, îmbogățitii răsboiului și mai ales ai ocupației austro-germane, doritori a transformà biletele *Băncii Generale Române* în valori de rente de stat și acțiuni a diferitelor întreprinderi din țară. La aceștia s'a adăogat marea massă a intermediarilor — *oamenii de pae* — cari lucrau pe piața liberă financiară din ordinul și pentru contul intereselor germane, iată în ce fel și cum:

Erà firesc ca Austro-Germanii dispunând de emisiunea *Băncii Generale Române*, să caute a intrà în posesia a cât mai multe valori românești — rentă, obligațiuni, acțiuni — și a deține astfel pe această cale o parte cât mai însemnată din averea mobilă a țării. Deținând acest gaj, cercurile financiare austro-germane, puteà exercită o presiune eficace asupra pieții noastre, stând în puterea lor a produce un crak financiar, la cea dintâi tendință de emancipare de sub tutela economică a Puterilor Centrale prin aruncarea lor în massă, pe piața internă.

Cum puteau face să apară pe piață aceste valori atât de dorite și de căutate?

Pe calea cea mai simplă a *urcării cursurilor*, în proporții neobișnuite, pentru a ademeni pofta de câștig a detentorilor lor. Austro-Germanii prin intermediarii lor, n'aveau nimic de pierdut din urcarea factice a cursurilor, căci puterea de imprimare a *Băncii Generale Române* erà destul de mare și numai de câștigat, obținând *valori reale românești*, în schimbul biletelor Administrației de ocupație.

Este suficient a se cercetă cota cursurilor de astăzi de pe piața financiară a Bucureștiului și a se compară cu aceea dinainte de răsboiu, pentru a se



învedereà oricui sporirea înregistrată prin manevrarea celor interesați.

Vom cità mai jos cursurile câtorvâ din efectele și acțiunile cotate și care au făcut obiectul numeroaselor transacțiuni, comparându-le pe cele de astăzi, cu acele dinainte de întrarea noastră în război.

Iată aceste cursuri:

## E F E C T E

	Înainte de război	În timpul ocupației
Scris. Func. Rurale 5% <sub>0</sub> . . . . .	90—91	106—107
„ „ Urbane Buc. 5% <sub>0</sub> . . . . .	84—85	102—104
Oblig. Com. 4% <sub>0</sub> . . . . .	72—73	86—88
Oblig. Com. și Jud. 4½% <sub>0</sub> . . . . .	76—77	90—91
Imprumutul Național 1916 . . . . .	84—85	97—98

## A C Ţ I U N I

Soc. de Navig. Marit. „România“	290—300	1080—1120
Banca Agricolă . . . . .	480—490	585—590
Banca Românească . . . . .	620—640	760—780
Banca Marmorosch, Blank & Co.	860—870	1040—1060
Banca Generală Română . . . . .	2190—2200	2890—2900
Banca Națională a României . . . . .	5280—5300	6000—6100
Banca de Credit Român . . . . .	840—850	940—950
Societatea „Steaua Română“ . . . . .	1650—1680	2400—2500
Societatea „Astra Română“ . . . . .	1800—1850	2900—3000
Soc. Asigurare „Dacia-România“	1470—1480	2250—2300
„ „ „Națională“ . . . . .	920—940	1440—1450
„ „ „Generală“ . . . . .	1050—1065	1400—1450
„ „ „Agricolă“ . . . . .	250—260	500—550

În fața acestor cursuri excepțional de urcate mai poate fi vreo îndoială asupra cauzelor ridicării lor? Când Austro-Germanii aveà rarul prilej de a stăpâni în mod complet piața noastră financiară, în toate resursele ei, și când și de multă vreme urmăreau înfeodarea economică și financiară a țării pentru ca România să nu-i mai stea stavilă, în izbândirea visului ei *Bagdad-Berlin, Mitteleuropa, Eurasia*, etc., mai poate fi îndoială de ce au urmărit să ne răpească valorile noastre și să le trimeată spre păstrare la Viena și Berlin?

Cercetând lista cursurilor de mai sus, se poate vedeà cum Puterile Centrale și în special Germa-

nia, au căutat să dețină cele mai bune din valorile noastre cu dobândă fixă, și pe cele mai rentabile din cele cu dobândă variată. Au urmărit să aibă cât mai multe acțiuni din capitalurile întreprinderilor românești, în care inițiativa Mitteleuropeană, a întâlnit cea mai periculoasă concurență pentru interesele lor de infiltrație lentă.

A fost un adevărat noroc pentru interesele economiei noastre naționale că o bună parte din valorile românești au fost evacuate în Moldova, odată cu retragerea Guvernului și armatei, căci altfel ne-am fi expus marelui pericol de a ne vedea cu avuția mobilă a țării, exportată peste frontieră și cu mâinile pline de blietele *Băncii Generale Române*. Suntem în drept să sperăm că numărul acelor care s'au lăsat ademeniți de mirajul unui câștig efemer preschimbând *valori reale* contra *valori impuse*, nu este prea mare, așa încât și o parte, cel puțin din efectele ce se găseau în mâinile particulare să fie salvate de acapararea mitteleuropeană.

Judecată din acest punct de vedere, emisiunea *Băncii Generale Române*, apreciată și apărată de unii ca izvorând din necesitatea, în care s'a găsit *administrația militară germană de ocupație* de a dispune de un mijloc de plată, pentru multiplele sale nevoi, *se ridică până la caracterul unei primejdii național-economice, creiată de Puterile Centrale pentru subminarea întregului nostru organism economic și financiar de stat*. Față de această primejdie, cu adânci urmări în viitor, pentru întreaga noastră economie națională, vor fi necesare anumite măsuri de apărare, de care ne vom ocupa mai jos. Deocamdată, vom cerceta situația *Băncii Generale*, în cadrul Păcii dela București.

## III.

**Banca Generală Română și pacea dela București**

Eră firesc, ca opera înfăptuită de *Banca Generală Română*, în tot timpul ocupației, să găsească în *Pacea dela București, din 24 Aprilie 1918*, cea mai deplină sancționare. Germania, învingătoarea Orientului, înțelegea desigur, că această citadelă financiară să rămână mai departe pe pața românească, cu forțe sporite și cu aureola dobândită în timpul ocupațiunii. De aceea, iată în ce mod s'a aranjat chestiunea emisiunii sale, prin tratatul de pace.

În art. 5 al tratatului juridico-politic adițional, se prevăd următoarele obligațiuni pentru țara noastră:

*„România va acihță din fonduri proprii, cu bilete de bancă ale Băncii Naționale a României, sau cu alte mijloace de plată, într'un răstimp de șase luni dela ratificarea tratatului de pace, bilete emise de Banca Generală Română (secția de emisiune), în urma dispoizițiunii administrației de ocupație, biletele cari nu le va mai pune în circulațiune, așa că sumele și depozitele aflate la Banca Imperiului German, pentru acoperirea lor, vor deveni libere. Până la achitare, biletele de bancă ale Băncii Generale Române, vor fi recunoscute ca mijloace legale de plată: după ratificarea tratatului de pace, asemenea bilete nu se vor mai emite”.*

Ce obligațiuni decurge pentru România din acest text de tratat?

Mai întâi, principala îndatorire de a răscumpăra prin orice mijloc va găsi cu cale, biletele *Băncii Generale Române*, emise de Administrația militară pentru scopurile de războiu, de sărăcire și subminare financiară a țării.

Al doilea, deși tratatul de pace pune capăt osti-



lităților și îngăduie „reluarea raporturilor de pace și bună prietenie”, totuși activitatea atâta de pernicioasă a *Băncii Generale Române*, continuă până la ratificarea păcii. Cum această ratificare se putea amâna, „*sine die*”, cum s’a și întâmplat, căci deși Pacea a fost semnată în Aprilie, ratificarea nu a avut loc nici în Noemvrie, urmă că Puterile Centrale, continuau a impune statului român, sporirea obligațiunilor financiare, prin continuarea emisiunii. *Este desigur unic cazul în istorie, ca două state să încheie pace, și totuș cel învingător — să-l numim astfel, — să continue a-i aduce pagube și prejudicii materiale ca și în timpul stării de războiu dintre ele.*

Al treilea și faptul important este, că nu se fixează nici un quantum al emisiunii, impunându-se astfel statului român, semnarea „*unei poliți în alb*” a cărei valoare totală și definiivă nu se putea ști, decât după ratificare, când încetă și emisiunea.

Prin acest text de tratat se consfințește, în dauna țării, operațiunea de emisiune a *Băncii Generale Române*, prin care teritoriul ocupat a fost inundat de o pleoră de hârtie monedă, determinând o „*inflațiune monetară*” și odată cu aceasta, o excesivă scumpire a traiului.

Și dovada cea mai bună că întreaga emisiune a *Băncii Generale Române*, nu a corespuns nevoilor reale ale ad-ției de ocupație, ci a depășit cu mult acestea, este și faptul că, de unde în Februarie 1918, la începutul primelor întrevederi în vederea păcii, s’a declarat unui delegat financiar al nostru că emisiunea totală ar fi de două până la 300 milioane, într’un protocol oficial, din 24 Martie 1918 aparținând păcii dela București, se specifică vag că emisiunea nu atinsese suma de *un miliard*. Vra să zică, într’un interval de o lună, s’a sporit dintr’odată cu câteva sute de milioane, această emisiune ce revenea în sarcina financiară a statului. Dar în acelaș protocol mai spuneă că biletele „*vor*

fi întrebuințate numai pentru acoperirea cheltuelilor ad-ției țării, a armatei de ocupație și a expedițiunii în țările aliate, a rechizițiunilor ridicate”.

Cum au înțeles Puterile Centrale să respecte această clauză se va învedera când se va aminti că d-l C. C. Arion, fost ministru de externe și ad-interim la Finanțe a declarat în plină Cameră că în luna Octomvrie, emisiunea Băncii Generale Române, atinsese cifra de două miliarde lei<sup>1)</sup>. Care au putut fi nevoile administrației țării, și a armatei de ocupație, ca din Aprilie până în Octomvrie, să se dubleze emisiunea de bilete?

Este clar, că atunci când Puterile Centrale dispuneau de art. 5 al tratatului adițional de pace, să sporească „ad libitum” emisiunea Băncii Generale Române, căci toată sarcina retragerii din circulație a acestei pletore de numerar, cădea în sarcina tezaurului public al României.

De biletele Băncii Generale Române s’au folosit Puterile ocupante, „a plăți” tot ce au ridicat din țară ca, cereale, fructe, lână, diferite alte materii prime, cu deosebirea că toate aceste plăți erau efectuate în contul statului român, dar spre folosul Puterilor Centrale. Au putut să plătească prețuri exorbitante — cum au făcut Bulgarii în sudul Basarabiei, cumpărând vagonul de grâu cu 20.000 lei, — căci doar nu-i costă decât cheltuelile de imprimare.

Apoi armata germană, plătită în ce privește sol-

1) După cercetările făcute ulterior, după plecarea Puterilor Centrale, au dovedit că întregul stoc de bilete ale Băncii Generale Române se ridică la: 2.172.000.000 lei din care la 3 Noembrie 1918 se aflau în circulație: 2.114.000.000 lei. Suma cea mai mare o reprezintă biletele de 1.000 lei care se ridică la 1.170.000.000 lei; biletele de 100 lei se ridică la 508 milioane lei; cele de 20 lei la 295 milioane lei; cele de 5 lei la 97 milioane lei; de 2 lei la 4 milioane lei; de 1 leu la 25 milioane lei; de 50 bani la 6 milioane lei și în sfârșit cele de 25 bani la 4 milioane lei.

Guvernul român a luat deocamdată înțeleapta măsură de a stampila biletele actualmente în circulație, într’un termen scurt. (Vezi anexa).

dele ofițerilor și soldaților, cu bilete ale aceleiași *Bănci Generale Române*, trecând, în primăvara anului 1918 în Ucraina, au întrebuintat și acolo tot leul german din teritoriul ocupat, primit peste tot cu bucurie, făcând chiar primă față de variatele tipuri de rublă, de o valoare îndoelnică. În felul acesta, piețele Basarabiei și Ucrainei au fost copleșite cu leul Băncii Generale Române, care cu cât eră mai mult răspândit, cu atât sporea numărul creditorilor statului român, obligat a răscumpăra cu mijloace de plată legale, aceste hârtii false.<sup>1)</sup>

Acesta este regimul acordat prin pacea dela București, emisiunii Băncii Generale Române, impus de Puterile Centrale și primit cu slăbiciune de reprezentanții români, fără a se cere măcar stabilirea unui quantum total sau a unui termen pentru emisiune, care amenința să devie cu atât mai abundentă cu cât evenimentele prevedeau o altă desfășurare, decât cea așteptată de Puterile Centrale.

Obligațiunea financiară impusă statului român de a răscumpăra biletele Băncii Generale Române, reprezintă numai un singur post din însemnatele despăgubiri de războiu, impuse României și care se urcau la peste 4 miliarde lei. În modul acesta Puterile Centrale înțelegeau să-și stabilească o nouă ordine politică și economică în Orient pe temeiul marelui principiu „*fără anexiuni și fără contribuțiuni*”.

---

1) Un fruntaș ardelean comunică într'un interview acordat ziarului „Viitorul” din 5 Decembrie 1918, că armatele Mareșalului Mackensen, la părăsirea teritoriului ocupat, cu prilejul trecerii prin Transilvania, au rechiziționat numeroase lucruri necesare, „plătind” cu biletele „Băncii Generale Române”, fixând și cursul la un leu coroana. Prin urmare și atunci când un dezastru militar și politic le arăta complectul fallmant al politicii lor de expansiune mondială, continuau a aviza la aceleași mijloace, care îi va caracteriza pentru vece.

## IV.

## Concluzii

S'a arătat care sunt caracteristicile capitalurilor străine, de origină germană și ce scopuri urmăresc ele, atunci când vin de se plasează, sub forma de întreprinderi financiare în diferite state și în special la noi. S'a arătat cum prototipul organizației financiare, cu intențiuni de cotropire economică, se înfățișează în *Banca Generală Română*, a cărei activitate, dinainte de izbucnirea războiului mondial, din timpul primei noastre neutralități și mai ales în vremea războiului național, sub ocupație dușmană, nu mai poate scăpa oricărui cercetător al rosturilor noastre economice.

Care pot fi concluziile firești ce se pot trage în legătură cu acțiunea *Băncii Generale Române*?

Vom face o deosebire între interesele de stat și interesele economiei naționale.

De unde prin *Pacea dela București*, Statul Român eră obligat să retragă din circulație biletele *Băncii Generale Române*, pe socoteala sa, ceea ce ar fi însemnat *împovărarea datoriei publice cu peste două miliarde lei*, evenimentele politice și militare fiind mai puternice decât visurile de hegemonie germană, suntem în dreptul nostru a cere ca lovitura îndreptată împotriva intereselor românești de stat, să se întoarcă împotriva Puterilor Centrale și anume, iată în ce mod:

În schimbul emisiunii de peste 2 miliarde lei a *Băncii Generale Române*, pe care statul român o va retrage din circulație printr'o metodă financiară oarecare (împrumut de stat sau bonuri de tezaur) *Puterile Centrale* să ne restitue o contravaloare egală, reprezentată prin:

a) Titlurile de rentă ale Împrumuturilor de stat făcute de România, pe piețele austro-germane.

b) Prin toate valorile românești pe care finanța

germană le deține în portofoliul ei, dinainte și din timpul războiului (întreprinderi industriale, forestiere, comerciale, acțiuni de ale băncilor și oricăror altor întreprinderi de transport, asigurare etc.).

c) Prin toate acțiunile întreprinderilor de petrol, ce dețin în România.

În acest mod, ajungem la naționalizarea rentei Statului, prin aducerea ei pe piața internă și la înlăturarea investițiilor de capitaluri austro-germane și diferitelor noastre întreprinderi cu caracter lucrativ.

Din punct de vedere al intereselor superioare ale economiei noastre naționale se impune înlăturarea tuturor întreprinderilor de orice categorie, aparținând capitaliștilor Puterilor Centrale. În această ordine de idei se impune:

a) Îndepărtarea imediată de pe teritoriul economic național a celor două întreprinderi financiare germane, stabilite în timpul ocupației la București și anume: „Deutsche-Bank” și „Dresdener-Bank”.

b) Îndepărtarea și desființarea tuturor întreprinderilor industriale și comerciale, alcătuite din inițiativă germană și cu capitalul oferit de emisiunea fără margini a *Băncii Generale Române*.

c) Lichidarea forțată a *Băncii Generale Române* prin intermediul căreia s'a căutat a se aduce falimentul finanțelor publice și colonizarea economică a României, prin crearea a tot felul de întreprinderi cu scop de exploatare a tuturor bogățiilor noastre economice, în folosul Puterilor Centrale.

La măsuri similare de protecția muncii naționale s'a recurs și în alte state din Europa, pătrunse de pericolul penetrației germane. Astfel iată ce citim în ziarul „Pester Lloyd” din 14 August 1918:

„*Băncile inamice în Anglia*. Enemy Bill (legea străinilor) a fost dotată cu un amendament care a venit la 23 Iulie în a doua cetire la Camera Comunelor. Scopul acestui amendament este ca să se



dea mai multe puteri Guvernului în ce privește măsurile contra întreprinderilor inamice în Anglia și mai ales contra băncilor și caselor de scont. Sub actuala lege, Ministerul de comerț, care este autoritatea competente în această materie, are dreptul să facă să înceteze operațiunile acelor societăți care lucrează sub controlul sau în favoarea supușilor națiunilor inamice. Întreprinderile însă nu puteau să fie desființate. Articolul I al noii legi aduce o modificare radicală prin aceea că dă putere Ministerului de Comerț (Board of Trade) ca în viitor să poată elimina pe timp îndelungat întreprinderile inamice precum și legăturile lor de afaceri; cu privire la băncile inamice se stabilește că în loc să fie puse numai sub control ca până acum, *să poată fi complect lichidate*. Articolul 2 merge încă mai departe și stabilește că în timpul celor 5 ani după încheierea păcii nu se va permite stabilirea în Anglia nici unui fel de bancă ce ar lucra sub controlul sau în favoarea supușilor țărilor inamice ai Mării Britanii.

Cu ocaziunea citirii a doua a legii în Camera Comunelor, d-l Arthur Stanley, Ministrul Comerțului, a zis: „Noi am face o mare greșală dacă am „voii să dăm posibilitatea băncilor inamice să se „restabilească după războiu, după ce am trecut „greutățile lichidării lor. *Băncile au un rol deosebit în comerț*. Dacă ele vor fi conduse de persoane „care nu au sentimente prietenești față de interesele țării, ele ar putea să însemne un mare pericol. Din acest motiv cred eu că sunt foarte bine „venite măsurile menite să împiedice redeschiderea „acestor instituțiuni. Stabilirea băncilor conduse „de persoane ce ar avea sentimente contrarii intereselor noastre dă posibilitatea acestor oameni, să „se informeze cu mare ușurință despre viața noastră comercială și le dă posibilitatea să deschidă „ei firme ce nu ar lucra în interesul cetățenilor englezi și desigur nu cu intențiunea de a da desvol-

„tare comerțului englez și industriei engleze, ci  
 „dimpotrivă cu intenția ca să dea ajutor națiunilor  
 „azi protivnice nouă și să susție politica lor de ex-  
 „pansiune comercială și poporală. Fostul Ministru  
 Runciman a zis: „Nimeni nu poate închide ochii  
 „față de faptul că băncile germane, care aveau  
 „în Londra filiale importante, și-au condus ope-  
 „rațiunile lor nu numai pentru scopul pur finan-  
 „ciar. Ele s’au folosit de puterea lor financiară și  
 „de cunoștințele lor mai ales ca să ajute forța de  
 „luptă a Germaniei și desigur că aceasta nu a  
 „fost numai o simplă afacere economică.

„Prin art. 3 se face imposibilă asocierea între  
 „străini naturalizați și străini inamici, cari domfi-  
 „ciliază în străinătate; prin acelaș articol se au-  
 „toriză Ministerul Comerțului să închidă cluburi,  
 „societăți amicale, și alte asemenea instituțiuni,  
 „cari nu ar fi conduse de persoane de naționalitate  
 „străină. Acelaș lucru se prevede și pentru societă-  
 „țile de propagandă sau care servesc scopuri ne-  
 „permise. In curând se așteaptă măsuri similare  
 „în coloniile britanice”.

Dacă Anglia recurge la aceste măsuri de apă-  
 rare național-economică, cu atât mai mult se îm-  
 pune României să urmeze o politică similară.

\* \* \*

Oricât de radicale s’ar părea aceste măsuri, și  
 oricâte perturbări ar aduce în ordinea intereselor  
 private, totuș învățătura războiului ne obligă a lua  
 măsurile de apărare față de tendințele de cotropire  
 și a folosi acest prilej, când se va produce un gol  
 în armătura capitalistă a țării noastre, pentru a sti-  
 mulă și încurajă capitalurile naționale să le ia  
 locul.

Profesorul de economie politică dela Universi-  
 tatea din Berlin, *Adolf Wagner*, una din podoa-  
 bele științei economice germane și din lumea în-  
 teragă, spune odată, la sfârșitul unei prelegeri:  
 „Războiul din 1870/71 ne arată că și tunul este  
 rentabil”.

Marele învățat german a murit înainte de sfârșitul războiului mondial ; altfel ar fi văzut, că războiul actual va arăta cum cum tunul a adus dezastrul unui întreg popor muncitor și priceput, condus totuș de oameni, care l'au adus la pragul prăpastiei de astăzi, făcând din el — pentru cel puțin o generație — salahorul omenirii, obligat să muncească din răspuțeri, pentru a plăti pagubele ce a pricinuit omenirii întregi, prin politica de provocare și acaparare, întreprinsă de conducătorii lui.

*Iasi, Octombrie 1918.*

---



## Stampilarea biletelor emise de Banca Generală

„Monitorul Oficial” No. 206 din 5/XII/1918, publică următorul decret-lege:

*Art. I.* Biletele emise de Banca Generală Română vor continuă a circula până la noi dispozițiuni și vor fi primite la toate casele publice sub condițiunile prescrise în articolele următoare:

*Art. II.* Toți acei cari vor avea în posesiune, sub orice titlu, biletele Băncii Generale Române, fie ei simpli particulari, fie bănci, societăți, autorități publice, etc., sunt obligați ca imediat după publicarea acestui decret să prezinte acele bilete spre stampilare. Numai biletele stampilate vor mai putea circula dela data de 1 Ianuarie 1919, până se va regulă retragerea lor complet din circulație.

Stampilarea se va face la cassieria centrală a ministerului de finanțe, la administrațiunile financiare, la biurourile vamale, la depozitele regiei, la percepțiunile Statului din orașe și comunele rurale și la sucursalele Băncii Naționale.

Stampilarea se poate face numai de oficiile de mai sus din județele coprinse în fostul teritoriu ocupat, chiar pentru detentorii de bilete din celelalte județe ale țării.

Odată cu depunerea biletelor pentru stampilare se va face de către depunător o declarațiune semnată de el, în care va arăta numele, pronumele, profesiunea și domiciliul lui, precum și suma ce depune. Dacă depunătorul nu știe carte, declarațiunea se va face de funcționarul oficiului respectiv unde se face depunerea, și se va semnă de el și de un martor propus de depunător. Declarațiunile vor fi trecute în ordinea primirii în borderouri zilnice.

**Art. III.** Pentru ușurarea operațiunilor de stampilare, ministerul de finanțe este autorizat a restitui depunătorilor imediat la depunere numai o parte din biletele stampilate, iar pentru rest să dea *Bonuri de casă* cu putere de circulațiune și liberațiune. Până la imprimarea acestor Bonuri se va putea liberă recepise din registrele de încasări. Asemenea recepise nu se pot liberă decât de ministerul finanțelor, de administrațiile financiare și de sucursalele Băncii Naționale.

Pe măsură ce se va avea un stoc suficient de bilete stampilate, detentorii de Bonuri de casă sau de recepise pot obține totalul sau parte din valorile depuse.

La percepții, la vămi și la depozitele regiei nu se pot depune spre stampilare, de aceeaș persoană, decât 5000 lei, pentru ca astfel aceste oficii să poată restitui depunătorilor valoarea integrală în bilete stampilate, ele neputând păstră sume în depozit.

Toate oficiile cari stampilează bilete sunt datorate să încheie în fiecare zi un proces-verbal constatând numărul declarațiunilor primite și valoarea lor, iar acele cari pot reține o parte din sume, vor arătă și valorile restituite și acele pentru cari au dat numai recepise. Procesul-verbal se va încheia în dublu exemplar și se va înaintă ministerului de finanțe un exemplar zilnic.

**Art. IV.** Toate biletele cari se vor găsi nestampilate după 1 Ianuarie 1919, vor fi considerate ca fără valoare și vor fi confiscate. Se va liberă însă detentorilor unor asemenea bilete dovada valorii confiscate, spre a-și exercită eventual recursul contra emitenților acelor bilete.

**Art. V.** Acei cari se vor dovedi că după 1 Ianuarie 1919 mai au în posesiunea lor bilete ale Băncii Generale și le țin ascunse, vor fi trimiși în judecata tribunalului corecțional, care, dovedind rea credință, în faptul ascunderii, va pedepsi pe

detentorii unor asemenea bilete cu închisoare până la cinci ani.

Cu aceeaș pedeapsă se vor pedepsi și acei cari vor fi introdus la stampilare biletele Băncii Generale în mod fraudulos peste termenul de 1 Ianuarie 1919. Pedeapsa se va aplica deopotrivă detentorilor biletelor și funcționarilor vinovați.

*Art. VI.* Confiscarea biletelor ce se vor găsi nestampilate după data de 1 Ianuarie 1919 se poate face de orice funcționar al administrației finanțelor Statului, sau orice agent al forței publice, dresând pentru aceasta proces-verbal.

Ei sunt datori ca în 2 zile să depună biletele confiscate împreună cu procesul-verbal la unul din oficiile prevăzute în art. 2, primind dovada scrisă de depunerea lor, iar oficiile vor anunța imediat ministerul de depunerea unor asemenea bilete, înaintându-i-le în două zile cel mult.

Nedepunerea în termen a biletelor confiscate va fi socotită și pedepsită de tribunal ca abuz de încredere.

*Art. VII.* Banca Generală Română va fi deosebit răspunzătoare cu capitalul ei dacă se va dovedi că a ascuns bilete sau a tăinuit operațiuni ce ar fi făcut cu asemenea bilete, și cari nu s'ar găsi trecute în registrele predate, ca fiind speciale pentru contul emisiunii acelor bilete.

*Art. VIII.* Ministerul finanțelor este autorizat ca prin instrucțiuni să reguleze detaliile de procedare pentru executarea acestui decret.

*Art. IX.* Dispozițiile acestui decret se vor supune Corpurilor legiuitoare pentru ratificare.

*Art. X* și cel din urmă, Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul finanțelor este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în București, la 3 Decembrie 1918.

FERDINAND.

Ministrul finanțelor, *Oscar Kiriacescu*.

## TABLA DE MATERII

	Pagina
<i>Prefața</i> . . . . .	3—6
<i>Introducere</i> . — Tendințele de penetrație lentă a capitalurilor austro-germane și afirmarea ideii de naționalizare a vieții economice . . . . .	7—15
<i>I.</i> — Banca Generală Română până la războiul național	16—26
<i>II.</i> — Banca Generală Română și ocupația germană .	27—40
<i>III.</i> Banca Generală Română și pacea dela București .	41—44
<i>Concluzii.</i> —Propuneri pentru preîntâmpinarea urmărilor financiare ale acțiunii <i>Băncii Generale Române</i> . Măsuri de luat pentru apărarea împotriva capitalurilor austro-germane . . . . .	45—49
<i>Anexă</i> : Stămpilarea bilețelor emise de Banca Generală	51—53











